

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
ת"א: 18:11	17:37	16:37
י"ם: 18:15	17:36	16:21
חיפה: 18:09	17:35	16:25
ב"ש: 18:13	17:39	16:39

ניתן לשמוע
בשידור ישיר את
שיעורו של מרן
שליט"א
בערוץ קול ברמה.
או ב'קול נאמן':
079-367-367

בית נאמן

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א

בבית הכנסת "אהבת התורה" - איש מצליח רחוב הרב עוזיאל 43 ב.ב. בשעה 20:00

נושאי השיעור:

א. יום תליית "סאדאם חוסיין" ימ"ש. ב. תענית "עשרה בטבת". ג. "יום השואה". ד. חוקי המדינה. ה. מורנו ורבנו הגאון רבי ישועה בסיס זיע"א. ו. תחילת וסוף הצום. ז. נוסח "עננו" ו"וארץ שפל רומי". ח. עוד מענייני התענית.

יום תליית "סאדאם חוסיין" ימ"ש

א. שבוע טוב! היום מלאו עשר שנים בדיוק לתלייתו של סאדאם חוסיין, אתם זוכרים אותו? הוא נתלה ביום שבת תשעה בטבת תשס"ז, ויתלו את סאדאם על העץ (ע"פ אסתר ז', י'). ולכאורה למה זה קרה לו, והרי בימינו לא תולים (ואפילו הטייר ימ"ש לא נתלה אלא התאבד)? אבל ככל הנראה שסאדאם חוסיין היה גלגול של נבוכדנצר. ובאמת הוא קרא לעצמו "נבוכדנצר" (ויש אומרים שקרא לעצמו "הבן של נבוכדנצר"), והוא גם רצה לבנות את החומה העתיקה של בבל, שעליה אמר ירמיה הנביא: "כה אמר ה' צבאות חומות בבל הרחבה ערער תתערער" (ירמיה נ"א נ"ח). וא"כ נראה שהוא גלגול של נבוכדנצר. וכתוב במדרש שלעתידי לבוא הקב"ה מחייה את כל שונאי ישראל כמו שנחריב ונבוכדנצר ואנטיוכוס וכו', ואומר להם: אתם רואים את הגדולה של ישראל שאתם רדפתם אותם וחשבתם לא להשאיר להם זכר, והנה עכשיו תראו איך הם עולים ועולים ואילו אתם תקבלו את העונש שלכם עוד פעם. וא"כ נבוכדנצר התחיל לבוא ראשון וזה סאדאם חוסיין. ולמה הוא ראשון? כי הוא זה שהתחיל למה המצור של עשרה בטבת שהיא התענית הראשונה מכל התעניות. ולמה סאדאם חוסיין נתלה ביום שבת? כי נבוכדנצר היה מכריח את היהודים לעבוד בשבת, מניין לנו? מהנכדה שלו ושתי המלכה שהיתה מעבירה את בנות ישראל בשבת (מגילה י"ב ע"ב), ולכן "מדה כנגד מדה לא בטלה" (בר"ר ט', י"א) והכל מסודר להפליא, וככה נזכה לראות איך יתלו על עץ את כל שונאינו אחד אחרי השני בעז"ה.

ה' נותן לנו נסים בדור הזה

ב. והוא שעשה את "מלחמת המפרץ", ואתם זוכרים כמה טילים נפלו עלינו? היו לנו נסי נסים, כי הקב"ה נותן לנו נסים ונפלאות בדור הזה, וכי

- חזק וברוך (לרב המקדים הגאון רבי דוד עידאן שליט"א, אב"ד משפט וצדק וראש הכולל בשיבה). השיעור יהיה לזכות פרץ מאמנו בן וורדיה (שנמצא בחו"ל), שה' יתברך יוציא משפטו לאורה. ובכלל הברכה גם את החייל אליאור עזריה, שייצא משפטו לאורה וכל מיני אנשים משתדלים עכשיו בשבילו, ואח"כ נדבר על זה.
- אנשים חושבים שאני עושה שיעור בשביל להתפאר, ואח"כ שולחים לי שאלות: למה אתה מזכיר את ביאליק? למה אתה מזכיר את אריסטו? למה אתה מזכיר כל מיני שירים? למה אתה מביא שאלות של אמונה? כאילו אסור להביא שאלות באמונה, והרי כל הראשונים הביאו שאלות כאלה. ואם יש תשובות לא טובות אז תגיד לי, אבל זה סתם לחפש עלילות, ואני לא מחפש כבוד ולא מחפש שם. רבי חיים ויטאל אומר שלחפש שם זו מדה של דור הפלגה, ונעשה לנו שם" (בראשית"א ד'), ולכן אינני מחפש שם, להיפך "וראוי היה לי להיטמן בסתרי אהלי" (ככה כותב הנודע ביהודה בהקדמה שלו).
- יישר כח לרב דוד עידאן שיחיה (שדבר על חומר הדיבור בבית הכנסת ובבית המדרש, וסיפר על אדם שפעל הרבה שלא ידבר בפלאפונים בבית הכנסת, ואירע לו נס שנקלע לוואיד עמוק ובכל זאת היתה לו קליטה בפלאפון להתקשר להצלה). ומצאתי רמז תוך כדי דיבור שהראשי תיבות של הפסוק "יצא לחוץ ידבר" (תהלים מ"ז) הם ראשי תיבות של הפסוק "למען יחלצוני ידיך" (שם ס"ז), לרמז שאם תצא לחוץ ולא תדבר בבית הכנסת או בכלל אז בזכות זה יחלצו כל מי שנמצא שם בוואיד ובתהום, ומתהומות הארץ תשוב תעלני" (שם ע"א). וכמה חשוב הדבר הזה, ובמיוחד בשעת התפלה והחזרה שלא לדבר כלום.
- וכתבו מתוך עדויות של סופרים מימי קדם, שהחומה היתה כ"כ רחבה עד שיכלו ליסוע עליה שתי עגלות רתומות כל אחת לששה סוסים ואינן פוגעות אחת בשניה! אי אפשר להאמין. יש ספר של הרב זמיר כהן שמצייר ומשחזר שם את החומה, ורואים שהיא היתה חומה יפה מאד (ואולי מצאו חלקים ממנה אבל מה שאני יודע שהיא נאבדה כליל).
- ומה הוא עשה? לקח מליון לבנים ועל כל לבינה הטביע את השם "נבוכדנצר", ואמר לפועלים: תתחילו לעבוד. אבל בסוף לא יצא מזה כלום, ואחרי שעבדו עליהם הרבה את כולם ולקחו אותם לעתירות במוויאון.

מוציא שבת
פרשת ויגש,
י' טבת
התשע"ז

חומת תענית עשרה בטבת

ג. תענית עשרה בטבת היא התענית הראשונה מכל התעניות, כי בתחילה עשו מצור ואח"כ נבקעה העיר בשבעה עשר בתמוז, ואח"כ נשרף בית המקדש בתשעה באב (ויש אומרים שבית ראשון נשרף בא' באב), ואח"כ צום גדליה, ואח"כ תענית אסתר. זה הסדר שלהם. ולכן היא חמורה מכל התעניות, מה החומרא שלה? כתב אבודרהם (דף ס"ט רע"א) שאפילו אם היא היתה חלה ביום שבת היינו צמים. איך הוא הגיע לזה? כתוב ביחזקאל (כ"ד ב') לגבי עשרה בטבת: "בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה", וביום הכיפורים ג"כ כתוב "בעצם" (ויקרא כ"ג, כ"ח), אז כמו שיום הכיפורים דוחה את השבת ככה הדין בעשרה בטבת. ואפילו שלמעשה עשרה בטבת לעולם לא יחול בשבת, שהרי ראש חדש טבת יכול לחול רק בחמשאי ימים מהשבוע בימי אבגד"ו (כמ"ש מרן בס' תכ"ח ס"ב), וכיון שעשרה בטבת זה הפרש של יומיים מהיום בשבוע שחל בו ראש חודש, א"כ לעולם הוא לא יחול בשבת. אלא כוונת האבודרהם "אילו" הוא היה חל בשבת היינו צמים אותו. אבל מצאנו בו דבר

4. היה רשע מרושע שמו יגאל תומרוקין, ובזמן המלחמה הוא אמר: "אני אקח בחור ישיבה ואקשור אותו בחבל למטה שינבך פרקי תהלים", ככה הוא התבטא. והבן אדם הזה היה אומן פסל, ועשה ליד ספריית הרמב"ם בתל אביב צורה של שתי וערב (ואינני יודע אם זה קיים עכשיו או עקרו את זה), שאלו אותו: למה עשית את זה? אמר להם: "זה אומנותי", הבנתם? קו באורך וברוח זה אומנותי אבל מגן דוד שלנו זה לא אומנותי! מה לעשות לאנשים כאלה? מה נעשה להם?

5. שם הקב"ה אמר לו: תכתוב את תאריך היום שהתחיל מצור על ירושלים וזה היה עשרה בטבת, אבל יחזקאל כבר ידל לבבל ולא ידע מה קורה בירושלים, וכעבור כמה חודשים הגיע הפליט ואישר את הדברים שביום עשרה בטבת החלו את המצור על ירושלים, ככה כתוב ביחזקאל שם. והרבה לא מבינים מה זה "עצם היום הזה", וכי יש ליום עצמות? התימנים מפרשים ש"עצם" פירושו בצהרים וזה מלשון אמצע היום שהחמה בעיצומה. איך אני יודע? רבי יעקב ספייר בספרו חדרי תימן כתב שראה שהתימנים עושים את הברית באמצע היום, ושאל אותם: למה אתם עושים רק בצהרים? ענו לו: הפסוק אמר "בעצם" (בראשית י"ז כ"ג). אבל זה לא נכון, כי מפורש בגמרא (מנחות ס"ח ע"א) ש"בעצם" זה אפילו מהבוקר. אבל מהפסוק הזה "כתוב לך את עצם היום הזה" אגרת תימן להרמב"ם (רבי נחום המעריב): "שהתחבר שני התאריכים ביחד". אבל אבא יצחק יכול ללמוד ש"עצם" פירושו תאריך, והיינו "העריבם אומרים" "תאריך" בשוא נח, כי בעברית פירושה "תאריך ימים". ופעם "האדמו"ר מציינוב זצ"ל כתב לו על איזו תשובה: "תאריך התשובה כך וכך משנת תרפ"ח", ואבא כעס על זה, ולאחר ששנה לו על כל דברי התורה שלו, הוסיף לו דף לבד וכתב לו: "הוא שכתבו את התאריך, אני שונא את הלשון החדשה והמשובשת לא האשכנזית ולא הספרדית, מאיפה הגיעה מלת "תאריך"? ובגמרא (כתובות ב' ע"ב) כתוב: "זמנו של שטר מוכרז עלי", מה זה "זמנו"? התאריך כן! וכן פירוש הברכה: "בימים ההם בזמן הזה" שהכוונה בתאריך הזה. (פעם שמעתי תלמיד חכם אחד בבני ברק שהקשה: איך זה יכול להיות שעשה נסים בימים ההם בזמן הזה? ממה נפשך אם בימים ההם או בזמן הזה? אבל הוא לא הבין ש"בימים ההם" פירושו בימי החשמונאים או בשטר מוכרז ואסתר, ו"בזמן הזה" פירושו בתאריך הזה).

שאינן בכל התעניות, שלפעמים הוא חל ביום ששי וצמים⁶, ומתי אוכלים? אחרי תפלת ערבית שכבר יצאו הכוכבים, וא"כ יוצא שצמים מעט בשבת, וזה מראה לנו שהיום הזה הוא חמור.

לא לחפש תירוצים להיפטר מהתענית

ד. לכן כל אחד ואחד צריך להשתדל להתענות ולא לחפש תירוצים, כי תמיד יש תירוצים ולא חסר: היא עייפה כי היא צריכה לעשות "רישום" לתלמידים, והיא יש לה שיעורים...⁷ אבל לא עושים ככה, אלא תשאיר את השיעורים מאוחר יותר, כי צריך לצום בעשרה בטבת. היה חכם גדול **רבי יוסף ידיד הלוי** שאמר **שלמדי תינוקות** פטורים מארבע תעניות (שו"ת ימי יוסף חא"ח סי' ט), אבל הוא בעצמו אמר את זה להלכה ולא למעשה, והדין הוא שצריכים לצום. ואם לא יצומו הם יהיו דוגמא לאחרים, ומחר גם עובד אחר יאמר אני פטור כמו המלמד תינוקות כי אני עייף וכדו'. ומצאתי מפורש בבן איש חי (ש"ב בהקדמת פרשת בראשית) שאומר ככה בפשיטות, והוא מספר שם שפעם באחת התעניות באו התלמידים ללמוד, ורבה ראה שהם חלשים וקשה להם ללמוד, מה עשה? אמר להם: היום אני חלש מהתענית אז בואו נשחק "דמקה", שמחו ושאלו אותו: הרב יודע לשחק דמקה?! ("דמקה" גימטריא 149 כמנין מזמורי תהלים. עיי' מגילה י"ז ע"ב), והתחילו לשחק בשמחה רבה ובהתלהבות. אמר להם: אני חשבתי שאתם ממש חלשים והנה התברר לי שאתם משחקים יפה מאד, אז עכשיו בואו נלמד. וא"כ מוכח בפשיטות שגם מלמדי תינוקות צריכים להתענות.

מעוברות ומניקות פטורות מהתענית

ה. ויש כאלה שפטורים מלהתענות, ואלה מעוברות ומניקות. ככה פסק מרן (סי' תקנ"ד ס"ה). ואמנם האשכנזים נוהגים שגם מעוברות ומניקות יתענו (סי' תקנ"ס ס"א בהגה), אבל זה לא כדאי, כי קשה להם לעמוד בזה. וגם בגר"א נהגו להתענות, אבל בא **רבי כלפון** ע"ה (ברית כהונה מערכת ת"ו אות ה') ואמר: למה? הרי אנחנו קבלנו דעת מרן והוא אומר שפטורות, וא"כ למה נתענה?!

מי נקראת "מעוברת"?

ו. מה זה מעוברת? יש אומרים שכבר נכנסה לחודש השלישי. ואילו הגאון יעב"ץ (מר וקציעה סי' תק"ן) כתב שאם יש לאשה בחילות או הקאות סימן שהיא בהריון והיא צריכה לאכול, למה? כי תחילת ההריון יותר קשה לצום מהמשך ההריון, משום שבהמשך ההריון האשה יכולה לסבול איך שהוא, אבל בהתחלה אם היא תצום יש סכנה שהכל ילך ח"ו⁸. ואני אומר שבימינו שיש "בדיקת הריון", אם עשתה בדיקה וראתה שיש הריון אז אפילו שהיא לא מקיאה לא תצום, כי היא יכולה לאבד את העובר ח"ו וזה ידוע ומפורסם⁹, ולכן אם רואים בבדיקה שיש הריון אז שיאכלו קצת בשביל שיוכלו לעמוד בדבר הזה (ועיי' סנסן ליאיר חלק השו"ת עמ' ה').

מי נקראת "מניקה"?

ז. מה זה מניקה? **דוקא שהיא מניקה בפועל**. ואם היא לא מניקה בפועל, יש דעה ששנתיים אחרי הלידה היא פטורה מלהתענות כיון ש"איבריה מתפרקים עליה". אבל זה לא נכון, דבר ראשון, הדין הזה לא נאמר לגבי תעניות אלא לגבי דיני טהרה (נדה ט' ע"א), והיום במציאות רואים שגם לענין טהרה זה לא ככה. ודבר שני, וכי בגלל שהאיברים מתפרקים נפטור אותה מהתענית? ואם היא באמת מרגישה חלשה זה משהו אחר, אבל אם היא לא מרגישה חלשה אז שתצום. ודוקא במניקה שהנפש של התינוק תלוי בזה, כי כשאת צמה את נותנת לתינוק מים במקום חלב וזה מזיק לו, אז התירו לה שלא לצום, אבל אם התינוק לא יונק ולא אכפת לו כי יש לו מטרנה וכדו' א"כ אדרבה שתצום ואין בזה שום בעיה. ויש לי הוכחה לזה מהלכות פורים (סי' תרפ"ו ס"ב), שחמשה פוסקים (כמו באר היטב ואחרים) כתבו שם ששלושים יום אחרי הלידה האשה פטורה מלצום בתענית אסתר, ולכאורה זה פשוט כי אם אתה אומר ששנתיים לאחר הלידה פטורה א"כ בודאי ששלושים יום לאחר הלידה פטורה. אלא מוכרח שהם

6. ואילו לגבי תענית אסתר אם פורים יחול במוצאי שבת לא מתענים ביום ששי אלא ביום חמישי (אמנם דעת הראב"ד המובאת במאירי (מגן אבות ריש ענין כ"ג עמ' קנ"ב) שמתענים ביום ששי, וכמ"ש בשו"ת יביע אומר (ח"ו חא"ח סי' ל"א), אבל לא עושים כך למעשה). והטעם כי באופן כזה שחל פורים במוצאי שבת התענית היתה צריכה להיות ביום שבת, וכיון שכבר דחינו אותה שהרי אי אפשר להתענות בשבת אז נדחה אותה ליום חמישי. אבל כאן בעשרה בטבת שחל ביום ששי צמים באותו היום.

7. איך אומר **הרב עובדיה** ע"ה? אמא אומרת לבת שלה: לכו תנינו לחם, והבת אומרת לה: אני צריכה לעשות שיעורי בית, טענו בחטים והודה לו **בשיעורים** (ע"פ שבועות ל"ח ע"ב), היא אמרה לה להביא חטים (לחם) והיא אומרת לה שיש לה שיעורים...

8. והגאון **יעב"ץ** מסכן, היה בעל נסיון בזה, כי היו לו ארבעה עשר ילדים ולא נשאר בחיים רק "אחד מעיר ושנים ממשפחה" (יביע אומר, י"ד).

9. והיה מעשה בחו"ל בשתי שכונות שצמו בעשרה בטבת ולמחרת הכל הלך להם, ואחת אחרי שנה נכנסה שוב להריון וילדה ואילו השניה לא יכלה להתעבר שלש שנים.

מדברים באשה שאיננה מניקה בפועל, ולכן דוקא בתוך שלושים יום מהלידה שעדיין היא חלשה אז היא פטורה, אבל לא יותר מזה.

לא צריך לאכול לשיעורים

ח. ובאכילה של חולה ושל מעוברת ומניקה לא צריך לאכול ל"שיעורים" כמו בצום כיפור, כיון שצום עשרה בטבת הוא מדרבנן ולא גזרו על חולים ועל מעוברות ומניקות.

"יום השואה"

ט. בימינו הרבנים הוסיפו דבר מיוחד ביום עשרה בטבת, וזה "יום השואה". למה? כי לא ידעו מתי לקבוע יום לזכר השואה, שהרי בעונות השואה נמשכה כמעט חמש-שש שנים והלכו לנו ששה מיליון יהודים. לכן הממשלה קבעה שיום השואה יהיה בכ"ז בניסן, אבל זה לא מתאים כי ניסן זה חודש של שמחה ולא אומרים בו תחנון, אז בגין ז"ל אמר: בואו נעשה את זה בתשעה באב. אבל דבריו לא נתקבלו ו"יום השואה והגבורה" נשאר בכ"ז בניסן. ובא **הרב הרצוג** ע"ה וחייש איזה תאריך לזה, והחזון איש ע"ה כתב לו: אל תעשה ככה, איך אנחנו שמלככים בחטאתינו עוונותינו נקבע לדורות יום לזכר השואה?! אבל היה חכם גדול אחד, **רבי יום טוב שווארץ** ע"ה¹⁰ (מחבר ספר "מענה לאגרות")¹¹, שכתב בספרו "עיניים לראות"¹²: למה אתם לא קובעים יום מיוחד בשביל השואה? בגלל שאתם מלככים בעונות? מה אכפת לנו. **אני ראיתי אשה שהכניסו אותה ואת שבעת ילדיה לכבשונות, ולפני שנכנסה היא צעקה: "יהודים, אל תשכחו אותנו"**, אז איך אתם עושים דבר כזה ולא קובעים להם יום זכרון? והנה רבנו תם תיקן צום ביום כ' בסיון בגלל עלילת הדם הראשונה שהיתה בימינו¹³, ולמה השואה לא מגיע לה יום מזכרת לכל הדורות?! והרי אין לנו בכל ההסטוריה דבר כזה שששה-שבעה מיליון נאבדו תוך כמה שנים, לא בחרבן ביתר ולא בחרבן בית ראשון ולא בחרבן בית שני, וזה הדור האחרון שהקב"ה לקח כל החשבונות ביחד. אבל כנראה שהבעיה היא שלא יודעים איזה יום לקבוע את זה. **ואילו הייתי שם אולי הייתי מציע שיקבעו את זה ביום שהתחילה השואה**, הדיינו ביום שהתחילה מלחמת העולם השנייה, ביום י"ז **באלול תרצ"ט** (1 בספטמבר 1939 למניינם)¹⁴.

10. הוא למד אצל **רבי מאיר שפירא** בישיבת חכמי לובלין (ששם למד הרב וואנז ז"ל), והיה מבוגר ותלמיד חכם גדול, וגם שקדן וחכם. והוא היה בשואה, ומסופר עליו שהיה שם יהודי שהיה אחראי לחלק "אוכל", איזה אוכל? מרק דלוח של תפוחי אדמה לא טעם ולא ריח. וכשהגיע לרב שווארץ אמר לו: אם תגיד לי בעל פה מה הם ח"י דברים שגזרו חז"ל (בגמ' שם דף ע"ג ע"ב והלאה) אתן לך לא רק מרק דלוח אלא גם קליפות של תפוחי אדמה. והוא אמר לו אותם בעל פה וקיבל קליפות של תפוחי אדמה, ובזכותו הוא נספר בחיים! 11. זה ספר נפלא שיש בו מאה שבעים השגות בערך על הרב משה פיינשטיין, והוא למד בשיטה של פעם בעיון אמיתי ומצא כמה קושיות באגרות משה. אחת ההערות (שהביא אותה בהקדמה בעמ' 4) על מה שהרב משה פיינשטיין ע"ה כתב (בשו"ת אגרות משה ח"א חא"ח סי' קכ"ט) שחולה שיש לו בשבת 102 מעלות חום זה נחשב "חולה שיש בו סכנה" ומותר לסייע אותו לבית החולים וכו'. (איך יתכן 102 מעלות? אלא כוונתו במדידת "פרנהייט", שהרי יש שני סוגי מדידות: "פרנהייט" ו"צלזיוס", "צלזיוס" זו המדידה הידועה שכולם עושים וככה מודדים גם בצרפת, ו"פרנהייט" זו המדידה שעושים באמריקה (מה זה "פרנהייט"? זה השם של האדם הראשון שהמציא מודד חום, כי ישנם שלושה סוגי מודדי חום והראשון הוא של פרנהייט). וה-0 בצלזיוס זה 32 בפרנהייט, ולכן אם אתה רוצה לדעת מספר מונים של פרנהייט כמה הוא צלזיוס, תוריד ממנו 32 ומה שנשאר תחלק על 1.8, למה? כי הפרנהייט מתחיל מ-32 עד 212 (ל"ב - 32, רב"י - 212) והצלזיוס מתחיל מ-0 עד 100 (ופעם טסנו במטוס, והיה רשום שם: פרנהייט כ"ד וכך וצלזיוס כ"ד, וה-0 באהיית מחשב אותם והיה יוצא בדיוק). וא"כ אם תקח 102 ותוריד ממנו 32 ישאר לך 70, אז תחלק 70 על 1.8 יצא לך 39 (פחות משהו), נמצא ש-102 מעלות ב"פרנהייט" זה 39 מעלות ב"צלזיוס". והרב מענה לאגרות כתב שזה לא נכון, משום שלפעמים כל החום הזה נובע מאנגינה בגרון (כאבגרון) וכדו' ואין בזה שום סכנה, ולכן כדי לדעת אם החום רציני או לא, תתן לו אקמול, ואם גם אחרי שיקח אקמול זה לא מסתדר או שיש לו איזו מחלה פנימית אכן זו סכנה. וזה נכון. וגם **הרב עובדיה** ע"ה כתב ככה (חזון עובדיה-שבת ח"ג עמ' רמ"ד) והביא בשם צ"ץ אליעזר (ח"ח סי' ט"ו) שכתב: "הרופאים מחכו על הוראה זו", כלומר צווחקים על זה, וכי בגלל זה חום 39 מעלות זה נחשב מסוכן? הרי אפשר שזה עובר ולא מסוכן. וככה הוא העיר הרבה הערות על אגרות משה, אבל הוא הפסיד את עולמו בגלל הביטויים החריפים שלו. ויש פשט אחד שכתב באיזה שבועון: כל הדברים של הרב שווארץ דברים בטלים כי הוא פגע ברב פיינשטיין, ותמיד מרן הרב עובדיה זצ"ל יורד עליו. אבל זה לא נכון, כי הרב עובדיה מזכיר אותו כמה פעמים, וכל פעם שראיתי שהזכיר אותו כתב שהוא צודק. רק שהיה לו לדבר בלשון רכה. וכשהוא נפטר הבנים שלו הביאו אותו לכאן ואמרו לי לדבר כמה מלים (כי הם יודעים שאני מעריך אותו, אבל אחרים ה' ירחם. אמרו שהספר הזה היה באיזו ישיבה ותוך רבע שעה שרפו אותו, ככה עושים? אולי תקחו את השגות הראב"ד ותאמרו איך הוא כותב ככה על הרמב"ם? ותשרפו אותו. ודאי שלא עושים דברים כאלה, אלא תורידו את הדברים הקשים ותלמדו כי צריך להתמודד עם השאלות), ואחרי שדברתי אמרתי להם: תוציאו הספר של אינכם מחדש ותורידו את כל המלים הקשות.

12. לפני כמה שנים הוא היה לנו בישיבה ונאבד, ביקשתי מהם: תביאו לי "עיניים לראות", אבל הם לא שומעים כי לא מספיק עיניים לראות צריך גם אזניים לשמוע...

13. וזו הפעם הראשונה בהסטוריה שתפסו יהודים והעלילו עליהם, ולקחו שלושים וששה יהודים ושרפו אותם על המוקד (והם נקראים "קדושי בלזיאס", ככה נדמה לי). ורבנו תם קיבל את זה כי כ"ק קשה עד שקבע שזה יישאר לדורות, כי זה יותר חמור מצום גדליה שהרי גדליה זה אדם אחד ואילו כאן זה שלושים וששה אנשים. אבל הוא לא ידע ששאלו הגיעו עוד הרבה "עלילות דם" בעונות הרבים, ובימי תוספות יום טוב היה עוד פעם "גזירות ת"ח-ת"ט" ג"כ בכ' בסיון, ולכן חיזוקו את התקנה הזאת של רבנו תם, ועד היום יש מעט אשכנזים שצמים אותו.

14. איך אני זוכר את זה? הפסוק אומר בפרשת וילך: "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים" (דברים ל"א י"ז), והמלה "וילך" (עם ההולל) גימטריא "אלול" (67), והמלה "הוא" גימטריא 17.

חוקי המדינה משונים מכל המדינות

י. ואמנם אחרי השואה הקב"ה נתן לנו קצת אור והביא לנו את ארץ ישראל, אבל אנחנו לא יודעים להעריך את זה אלא מחפשים כל מיני משפטים משונים, "וכמשפטי הגוים אשר סביבותכם לא עשיתם" (יחזקאל ה', ז'), והרי בכל מדינה בעולם מאז ועד ימינו, אם אדם הרג מחבל שהוא נגד המדינה אומרים לו: חזק וברוך ויירש כח, אבל רק המדינה הזאת משונה מכל המדינות, "ודתיהם שונות מכל עם" (אסתר ג', ח'), ואם חייל חיסל מחבל צועקים עליו: איך חיסלת אותו?! והרי המחבל הזה "ג'טלמן" והוא אדם טוב שלא פגע בזבוב... למה אתה מחסל אותו? אבל הוא בא לדקור עם סכין ביד מה אתם רוצים שנעשה? וכי צריך לחכות ולראות מי ידקור ראשון? ואולי באמת יש לו איזה מטען? ואפילו אם נניח שהחיל עשה טעות וכי ככה דנים בצורה אכזרית? והרי זה כמו שיואב אמר לדוד המלך אחרי שמת אבשלום מלים כדרבנות: "ויבא יואב אל המלך הבית ויאמר הובשת היום את פני כל עבדיך הממלטים את נפשך היום ואת נפש בניך ובנותיך וגו'. לאהבה את שונאיך ולשנוא את אוהביך, כי הגדת היום כי אין לך שרים ועבדים, כי ידעתי היום כי לו אבשלום חי וכולנו היום מתים כי אז ישר בעיניך" (שמואל ב', י"ט ו-ז), כלומר יואב אומר לדוד המלך: מדוע אתה כ"כ כואב לך על אבשלום? ומה עדיף, שאבשלום יומת או שכל אלה שנלחמו בו יומתו והוא יישאר חי? !ואותו דבר כאן. איך אתם עושים דבר כזה?!

"השיבה שופטינו כבראשונה"

יא. ויש כלל במדינה הזאת: אם מחבל יזרוק עליך אבן או יירק עליך אל תעשה לו כלום אלא תשב כמו תלמיד מנומס (כמו שהגגנת אומרת בגן: ילדים לשלכ ידים, ילדים תסכלו עלי), ומה החוקים האלה? חוקי סדום ועמורה. בטליבאן בזמנו נהרגו חמשת אלפים איש למה? מספק אולי יש בהם את בן לאדן, איזו חכמה עצומה... בגלל ספק בן לאדן עשו לחומרא והרגו חמשת אלפים איש. וככה נעשה גם בסוריה ובכל מקום. רק היהודים המסכנים האומללים האלה אסור להם לעשות ככה. אבל בעז"ה יגיע הזמן שהחוקים האלה ישתנו, ויהיה חוק שאם מחבל זרק עליך אבן תחזיר לו כדור אבל לא ישר לראש אלא באייר, ואם פגע שניה זרק עליך אבן אף תחזיר לו כדור ברגל, ואם פגע שלישי זרק עליך אבן אז תחזיר לו בראש. וככה יהיה טוב לכולם וגם להם יהיה טוב, כמו שאמר הפסוק "אך טוב לישראל" (תהלים ע"ג א'), "אך ראשי תיבות "אבן כדור" זה טוב לישראל, כי אם יקבלו כדור תמורת האבן הם ייזרחו, וממילא הם יהיו שקטים וגם אנחנו נהיה שקטים וכולם בסדר. ועל זה אנחנו מתפללים: "השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה והסר ממנו גיון ואנחה", כי בגלל השופטים האלה אנחנו כל הזמן נאנחים, ומה נוכל לעשות? הרי אלו שיושבים בבתי המשפט הם "גאוני עולם" ואין כמותם...¹⁵

מדינת 'למך'

יב. וכמה שמנסים למצוא חן בעיני הגוים הם לא אוהבים אותנו, וצריכים לזכור את זה: "הלכה היא עשיו שונא ליעקב" (ספרי פרשת בהעלותך ס"ו ט), וגם ישמעאל שונא ליעקב, ולכן אסור להגיע למצב הזה. ואח"כ כשיגיע יום העצמאות יש כאלה אומרים שזו מדינה רבנית, עשיתי חשבון כמה עולה בגימטריא "מדינה רבנית" (בלי יו"ד אחרי הרי"ש), זה עולה שבע מאות שבעים ושבע כמנין תשע"ז, אבל זו "מדינה רבנית" במרכאות. לי יש הצעה אחרת, השנה הזאת זה מדינת "למך", למה? כי "למך" חי שבע מאות שבעים ושבע שנים כמנין השנה הזאת תשע"ז, למה? ראשי תיבות אל ביינים כלום, כי הם לא חושבים שהם עושים, הרי כשאתם עושים ככה מה יאמרו המחבלים? אנחנו רוצים להרוס את ביתו של עזריה ואנחנו רוצים פיצויים של מליונים למחבל ה"צדיק" הזה שנפטר, והם מאיימים: אם לא תתנו נלך ל"האג" (בית הדין הבינלאומי). אבל לנו יש האג מלמעלה, "הן גאלתי אתכם אחרית כראשית", הן גאלתי אתכם ראשי תיבות האג. אבל יגיע הזמן שבני אדם יתפכחו ויפסיקו להשתגע, התורה

וזה "זרחה אפי בן ביום ההוא", איזה יום? 17 באולול. ולדעתי הגמרא ביומא (כ"ט ע"א) רמזה על זה, שאמרה: "שלהי קייטא קשיא מקייטא", כלומר סוף הקיץ קשה מהקיץ. וזה רומז שמלחמת העולם השנייה שפרצה באולול שזה סוף הקיץ היא קשה יותר ממלחמת העולם הראשונה שפרצה בתשעה באב שזה הקיץ, כי במלחמת העולם הראשונה נפטרו אולי כמה מאות אלפים אבל במלחמת העולם השנייה נפטרו ששה-שבעה מליונים של יהודים.

15. יש חידה על השופטים שכותב אותה רבי יוסף חיים ע"ה: "שלשה אנשים בעלי משרה וכבוד יושבים ואוכלים ושותים, נעקר פרח מגונם והיו כולם לשוטים", מה הכוונה? וכי מי שעוקרים לו פרח הוא משתגע? אלא הכוונה שלוש אנשים והם שופטים שוטרים ושופטים שהם בעלי משרה כל אחד והמשרה שלו, ואם תוריד מהמלה "שופטים" את האות פ"ה נשאר שוטים, ואם תוריד מהמלה "שוטים" את האות רי"ש נשאר שוטים, וכן אם תוריד מהמלה "שוטים" את האות ח"ת נשאר שוטים, וזה הכוונה אם תוריד פר"ח מגונם, אות פ"ה משופטים ואת רי"ש משוטרים ואת ח"ת משוטים, והיו כולם לשוטים. וזה מה שקורה היום.

16. פעם הייתי אצל הרב צבאן ע"ה והביא לי "ברנדי 777", ושאל אותי: איפה כתוב המספר הזה בתנ"ך? אמרתי לו: "ויהי כל ימי למך שבע ושבעים שנה ושבע מאות שנה וימת" (בראשית ה' ל"א), ואביו מתושלח חי תשע מאות ששים ותשע שנים והוא חי מאתיים שנה פחות, כנראה בגלל שהיה שותה הרבה ברנדי...

אומרת בפרשת ואתחנן: "ושמרתם ועשיתם כי היא חמדתכם ובינתכם לעיני העמים" (דברים ד' ו'), ורש"י כותב שם: אם תשמרו על חוקי התורה תיחשבו חכמים, ואם לא תשמרו תיחשבו טפשים, טפשים אותיות שפטים... לכן תהיו בני אדם, ותחשבו: הרי עם ישראל כאן ששה מליונים אדם בן פורת יוסף, ואיך דמם יהיה הפקר? אסור לעשות ככה. לכן כל אלה שעושים הפגנה לחון את הבחור הזה, לפי דעתי הם צודקים. ויגיע הזמן שכולם יבינו את זה, "למען יראו וידעו וישימו וישכילו" (ישעיה מ"א ב').

הגאון רבי ישועה בסיס

יג. היום ב'ט' בטבת לפני מאה חמשים ושבע שנים (בשנת תר"ך), נפטר מורנו ורבנו הגאון רבי ישועה בסיס ע"ה, שהיה רב גדול בתנוס ומפורסם מאד, וכל חכמי צפון אפריקה היו מכבדים אותו בהעצרה רבה. יש ספר שכתב חכם ממרוקו ואמר עליו: "אין כמוהו בכל חכמי צפון אפריקה" ע"י בספר מגדולי ישראל ח"א עמ' שע"ב. ובאותו היום שהוא נפטר יהודי תונס צמו (ואכלו רק בערב), ולמחרת צמו גם צום עשרה בטבת¹⁷.

זמן עמוד השחר

יד. מחר בבוקר (עשרה בטבת) אפשר לאכול לפני עמוד השחר. יש כמה דעות בעמוד השחר וזה מסובך עד מאד: יש זמן עמוד השחר של ח"ב שהוא שתיים לפני הזריחה, כי הם הולכים ע"פ הרמב"ם שעמוד השחר הוא חמשה מילין לפני הזריחה, והרי כל מיל הוא עשרים וארבע דקות, וא"כ זה יוצא שתיים (ואולי אפילו שתיים זמניות). ויש אומרים שמנהג ארץ ישראל ע"פ האשכנזים שעמוד השחר הוא תשעים דקות לפני הזריחה (ככה כותב הרב דבליצקי שליט"א). ואנחנו לוקחים את הסברה המקילה ביותר, מרן כתב שזה שבעים ושתיים דקות לפני הזריחה, ויש הסבר לזה¹⁸.

אכילה ושתייה לפני עמוד השחר

טו. אדם שרוצה לקום מחר ולשתות או לאכול, יכול לעשות את זה כי זה צום מדין הגמרא וחייבים בו. ויקום חצי שעה או קצת יותר לפני עמוד השחר (לדוגמא בשעה: 4:45), ויקרא ברכות השחר ותיקון חצות (תיקון רחל ותיקון לאה), וישתה כוס קפה (ואם הוא רואה שהקפה חם מדי ועוד מעט יעלה עמוד השחר אז יוסיף לו קצת מים קרים)¹⁹. ואדם שרוצה לאכול ולשתות אבל הוא לא רוצה לעבור על דברי הזוהר (פרשת ויקהל דף רט"ו ע"ב) שאומר לא לאכול אחר השנייה לפני עמוד השחר, אז ישנה חלב כי הוא גם מרווה וגם מזין. ואם זה לא מספיק לו וחייב לאכול עוגה אז שיאכל עוגה, מדין הגמרא (תענית"ב ע"א) מותר לאכול.

לעשות תנאי לפני השינה

טז. אבל מי שרוצה לקום, יעשה תנאי לפני השינה ויאמר: אם קמתי לפני עמוד השחר אני שותה או אוכל. והתנאי הזה הוא לא דוקא בפה, אלא אפילו אם אתה מכין את השעון לדוגמא לשעה 4:30 אז מספיק, כי המעשה הזה נחשב כאילו עשית תנאי בפה. וכמה פעמים כתוב בגמרא "כיון שעשה כך וכך אין לך מיחוי גדול מזה" (זה גמרא בפסחים דף פ"ח ע"א, ויש עוד כמה מקומות כאלה), כלומר

17. ומישהו שלח לרב גנוס שליט"א שיבוש, שמא פטירת רבי ישועה בסיס יהודי תונס צמים יומיים גם בתשעה בטבת וגם בעשרה בטבת. וזה שקר כי לא היו דברים מעולם, אני מכיר את תונס ואף אחד לא צם בתשעה בטבת. ואני המקור לדברים האלה ומצאתי את זה בספר "תולדות חכמי תונס" (עמ' רכ"ח), שכותב שם: כשנפטר רבי ישועה בסיס צמו יהודי תונס כל היום כי התעסקו בקבורה שלו, ולמחרת צמו צום עשרה בטבת. אבל זה היה רק פעם אחת בשנת תר"ך, "פעם אחת ולא אשנה לו" (שמואל א', כ"ו ח'). וכתבתי לו את זה אבל אי אפשר להגיע אליו, ולשחתי פעם ופעמיים וזה מספיק.

18. פעם ראיתי לוח (נדמה לי שהם כבר תקנו את זה) שכותבים בו את זמן עמוד השחר לפי שבעים ושתיים דקות זמניות, וכתבו שבחורף כיון שזמן השחר קצר אז עמוד השחר הוא פחות משעה לפני הזריחה. אבל איך יכול להיות שעמוד השחר פחות משעה? הרי שעה לפני הזריחה כבר כל אדם רואה את חבירו ומכיר אותו. ככה כותב כף החיים (סימן ח"א אות ח"א) שמנהג ירושלים שמוחרר ללבוש טלית ותתפלל שעה לפני הזריחה, למה? כי שיעור הזמן הוא שיראה את חבירו שאינו רגיל עמו הרבה ויכירו ממרחק ארבע אמות, כלומר אם יש לך חבר שאתה לא תמיד רואה אותו אלא הוא בא לך פעם אחת בחודש, "פעם אחת בחדש שזה כח. וא"כ איך יעלה על הדעת לומר שעמוד השחר עוד לא עלה ואדם כבר מכיר את חבירו? זה לא יכול להיות, אלא בודאי שלא הולכים אחרי דקות זמניות. ומה שמחשבים אחרי דקות זמניות, זו טעות של מתרגם פירוש המשנה להרמב"ם (במסכת ברכות), כי הרמב"ם כתב: "סאעאת אלאעתידאל", ו"לאעתידאל" בערבית זה "צודקות", וזה קרוב למהלך "שוות" (והיו חכמים שתרגמו "שוות", וככה תרגם הרב קאפח) אבל יותר נכון לתרגם "צודקות". ומה זה צודקות? אלא שעות זמניות אלא שעות לפי המעלות (ואם לא נאמר צודקות אלא "שוות" אז זה לפחות שבעים ושתיים דקות קודם הזריחה ולא פחות מזה), ולכן בלוח שלנו כתבנו שמחר (י' בטבת) עמוד השחר הוא בשעה: 5:26 (אולי במקומות אחרים זה קצת למעלה וקצת למטה). אבל לא עושים שבעים ושתיים דקות זמניות.

19. ומותר לעשות דבר כזה גם בשבת, שאם אתה לוקח מהמחם קפה והוא חם ואתה ממחר לבית הכנסת, מה תעשה? תוסיף לקפה מים, וזה לא מבשל את המים כי כלי שני אינו מבשל, ולכן מותר לך להוסיף עליו מים קרים ולשתות.

שאם אדם עשה מעשה הוא מגלה את דעתו שרוצה לעשות כן, וזה נחשב כאילו אמר בפועל.

זמן סיום הצום

יז. ומותר לאכול עשרים דקות אחרי השקיעה, והיום קצר. פעם הייתי בדרום אפריקה (בשנת תשנ"א) בשבעה עשר בתמוז והיום היה קצר מאוד שלא מרגישים את הצום, אבל אצלנו הוא ארוך. ומי שרוצה שהצומות שלו יהיו קצרים, אז בשבעה עשר בתמוז ילך לשם ובשאר התעניות של החורף יבוא לכאן, וככה יהיו לו חיים טובים...

דין מי שאינו מתענה

יח. רק מי שמתענה אומר "עננו" בתפלה, ומי שלא מתענה לא אומר "עננו". וגם לא יעלה לתורה, ואם הוא קנה עליה, אז יעלה מישהו אחר. אם יש כהן והוא לא מתענה אז שלא יעלה אלא יצא החוצה, "יצא לחוץ ידבר" (תהלים מ"א ז), וככה לפני שמתחילים לקרוא בתורה הכהן יהיה בחוץ.

תפלת "עננו" באמצע שמע קולנו

יט. ובתפלת לחש כשאומרים "עננו" בשמע קולנו יש דבר מסובך קצת, והעיר בזה הרב פנחס מוסבי מירושלים, כי אומרים את הנוסח של עננו ואח"כ אומרים "כי אתה שומע תפלת כל פה", ונמצא שאומרים ככה: "כי אתה ה' פודה ומציל ועונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה, כי אתה שומע תפלת כל פה", ואומרים "כי אתה" פעמיים, אז מה עושים? יש כמה דרכים: **יש דרך פשוטה**, לא לומר את המלה "כי" השניה אלא לומר ככה: "כי אתה ה' פודה ומציל ועונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה **"ואתה"** שומע תפלת כל פה. **ויש דרך אחרת**, לקחת את תפלת "עננו" ולומר אותה למעלה לפני "ומלפניך מלכנו" (ויש שם גם תפלה של החיד"א על הפרנסה), ולומר ככה: "כי אל שומע תפלות ותחנונים אתה, עננו אבינו עננו ביום צום התענית הזה וכו' כי אתה ה' פודה ומציל ועונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה", וימשיך: "ומלפניך מלכנו ויקם אל תשיבנו, חננו ועננו ושומע תפלתנו, כי אתה שומע תפלת כל פה", **ושתי הדרכים נכונות**. אני בדקתי ברמב"ם (אהבה בסדר התפלות), ושם אין את הנוסח המגומגם הזה שאתה כופל "כי אתה" אלא יש שם נוסחא יותר טובה (ויש אומרים בזה עוד דרכים אחרות). ומי שאינו זוכר את זה, יאמר "ואתה" במקום "כי אתה" שומע תפלה, וכמו הדרך הראשונה והפשוטה²⁰.

מה זה "וארץ שפל רומי"?

כ. בתענית אנחנו קוראים סליחות ואומרים "וארץ שפל רומי"²¹. בילדותי חשבתי ש"שפל רומי" הכוונה לרומי המרשעת שעשתה לנו צרות, אבל הפירוש לא ככה, כי זה לא רומי בחולם אלא רומי בשורוק, והכוונה "וארץ שפל רומי" כלומר הרום שלי נפל למטה, דהיינו הגאווה של ישראל נפלה, והקב"ה בוכה על גאוותם של ישראל שניטלה מהם. הגמרא בחגיגה (ה' ע"ב) אומרת על הפסוק: "ואם לא תשמעונו במסתרים נבכה נפשי מפני גוה" (ירמיה י"ג י"ז), מה זה "מפני גוה"? שהקב"ה בוכה על גאוותם של ישראל שניטלה מהם²².

הנוסח בנוי על ברכות העמידה

כא. ומי שיתבונן בנוסח "וארץ שפל רומי" יראה שהנוסח הזה בנוי על תפלת העמידה (ולא רק הנוסח של עשרה בטבת אלא של כל התעניות), כי בהתחלה אומרים: "וארץ שפל רומי וכו' כוס מלא מסך השקם ה' רועי, מגיני וקרן ישעיי", מגיני זה כנגד **ברכת מגן אברהם**. ואח"כ אומרים: "בחודש העשירי דלקני אויב בחרב וכו' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל", איך זה קשור לכאן? אלא זה כנגד **ברכת מחיה המתים**. ואח"כ כתוב: "קדוש ישראל ה' צבאות" זה כנגד **ברכת האל הקדוש**. ובסוף כתוב: "ורכין ה' הודיעני ולמדני אורחותיך", מה זה ולמדני אורחותיך? זה **ברכת חונן הדעת** שאומרים בה ונלמד לאנוש בינה, והפסוק מתאים. אח"כ אומרים: "בחודש העשירי מוני שפכו על עירי סוללה וכו' השיבנו ה' אליך ונשובה", זה כנגד **ברכת השיבנו אבינו לתורתך**. ואח"כ אומרים: "על ידי רחמיך",

20. וזה דוקא אם מתפלל בלחש, כי אם תעשה בקול רם יעשו לך בעיות שאסור לשנות ויאכלו אותך, אז תעשה בלחש שאף אחד לא שומע את זה. ובחזרה זה בסדר כי החזן אומר את זה בין גואל לרופא, דהיינו אחרי ראה נא בעניינו הוא אומר "עננו" עם חתימה ואח"כ רפאנו ה' ונרפא.

21. והאשכנזים אומרים סליחות אחרות, כמו "כי בטחו בשם אלקי צורי, גדלו ויצליחו גם יעשו פרי, אח"כ הלכנו עד החודש העשירי", והם לקחו פסוק מפרשת נח.

22. וככה קורה בדור שלנו שמפחדים בצרפת ללכת ברחובות עם כיפה, והולכים רק בלי כיפה או שלובשים כובע מפתח, וזה פיקוח נפש. אבל גם אם יהודי מדבר עם מישהו הוא מתבייש שהוא יהודי. אחרי מלחמת ששת הימים הרב לאו שליט"א היה באיזה מקום נדח בסוף העולם, וסיפר שפגש אותו סיני אחד (נדמה לי) ושאל אותו: אתה יהודי? אמר לו: כן. התחיל להשתחוו לניני ונישק לו את היד, ואמר לו: הקב"ה אוהב אתכם ונתן לכם נסים ונפלאות. אבל הבעיה שאנחנו ספספסנו את כל הכבוד שלנו, ועשינו את עצמנו מרמס לאחרים, מה לעשות?! לכן "וארץ שפל רומי".

וזה **ברכת סלח לנו**. ופעם היו אומרים את כל זה עם כל הויעבור וכו' באמצע החזרה על סדר הברכות. אבל אח"כ ביטלו את זה ואמרו שזה לא כדאי, ולא רק את זה ביטלו אלא ביטלו גם פיוטים שהיו אומרים בברכת יוצר וגם "מי כמוך" שהיו אומרים לפני ישתבח, למה? כי ע"פ הקבלה לא נוגעים בנוסח התפלה. אבל הנוסחאות האלה נשארו ע"פ סדר הברכות.

"חנה בחילו עליהם"

כב. אומרים שם: "בחודש העשירי זאב ערבות על עמי נוהם", שזה הגוים ונבוכדנצר. אבל כאן חסר משהו שהרי זה מסודר לפי אל"ף בי"ת, וכשהגענו לאות ז"ן אומרים **"זאב ערבות על עמי נוהם"**, אבל אח"כ ממשיכים "בעשור לחודש טורף כל היוצא מהם" והרי זה אות ט"ת **"ואיפה אות ח"ת?"** פעם שלחתי מכתב למכון "הברמן", ושאלתי אותם: יש לכם כתבי יד ישנים של זה? אמרו לי: כן, ושלחו לי צילום כתב היד וראיתי שחסר כאן שלש מלים: **"חנה בחילו עליהם"**, וא"כ צריך לומר ככה: **זאב ערבות על עמי נוהם, בעשור לחודש חנה בחילו עליהם, טורף טורף כל היוצא מהם**.

תיקוני נוסחאות בנוסח ה"ל

כג. ואח"כ אומרים: "נמר שוקד על עריהם" ולא שקד, כי זה פסוק בירמיה (ה' ו'). ובהמשך כתוב: "בחודש העשירי החזיקו מגן וצינה", צריך לומר **"יחזיקו"**, למה? כי זה אות יו"ד. ובהמשך יש עוד משהו שתקנו יותר מאוחר, כתוב שם: "ויילכדו ויאבדו כיום ברק בעיר קודש", וזה לא קודש אלא בעיר **קִדְש**, כי לפני כן כבר אמר קודש "ביום סמך ארי על עיר צבי **קודש**", וא"כ למה שיחזור פעמיים? לכן אומרים "כיום ברק בעיר קדש", וזה "קדש נפתלי" (עיי' יהושע כ"ד).

"שעה עליון, לקול אביון"

כד. ומכאן יש ללמוד עוד משהו, כתוב שם: **"שעה עליון, לקול אביון"**, והיו ספרים שאין בהם למ"ד וכתוב "קול אביון", אבל אנחנו לא גורסים ככה. יש אחד שנלחם כל הזמן בסידורים ובנוסחאות שלנו מלחמות תנופה (ישעיה ל', י"ב), שיילחם, בדורות הבאים יידעו איפה האמת ואיפה השקר, והוא אומר שאפשר לומר "שעה אותי". אבל באמת לא אומרים ככה אלא "שעה אלי", וכל שעה בתפלה זה עם למ"ד כמו "ולתפלתם שעה"²³, וגם במקרא כמו "ואל קין ואל מנחתו לא שעה" (בראשית ד' ה'). ובמקום שחסר למ"ד רבי שאול כהן ע"ה מגיה את זה. והנה בפיוט "אלהי אל תדיני כמעלי" כתוב שם: "שעני נא רצני אל אמונה", והאבן עזרא (ספר צחות דף מ"ב סע"א) אומר שלא אומרים שעני נא אלא "שעה לי נא", למה? כי פועל "שעה" אין פירושו תשמע אותי אלא תפנה אלי, כמו "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו" שהכוונה פנה ה' אל הבל ואל מנחתו, וגם אח"כ "ואל קין ואל מנחתו לא שעה" שהכוונה לא פנה אל קין ואל מנחתו, ותמיד פועל "שעה" הוא מקושר בלמ"ד, וככה כתב רש"י פרשת שמות (ה' ט') על הפסוק "ואל ישעו בדברי שקר", ולכן אי אפשר לומר "שעני נא". וכאן בעשרה בטבת כתוב נכון "שעה עליון לקול אביון", ולא "קול אביון".

מי היה רבי אלעזר הקלירי?

כה. ומי חיבר את "וארץ שפל רומי"? יכול להיות שזה רבי אלעזר הקלירי, אבל אני לא יודע. יש ויכוח מי היה רבי אלעזר הקלירי שכתב את כל הפיוטים של האשכנזים²⁴. התוספות בחגיגה (י"ג ע"א, בד"ה רגלי) אומרים שזה היה תנא, איזה תנא? רבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי. אבל בדורות האחרונים הוכיחו שזה לא ככה אלא הוא יותר מאוחר אחרי חתימת התלמוד, ויש להם כל מיני ראיות מכאן ומכאן, ובדבר הזה הם צודקים. הרב חיד"א בעדיניות נפשו (מחזיק ברכה סוף סימן ק"ב) כותב: רבותינו בעלי התוספות כתבו שרבי אלעזר הקלירי

23. בא אחד חכם בעיניו ואמר: יש סידור רב סעדיה גאון, ושם בהערות למטה יש נוסחא אחת "ותפלתם" בלי למ"ד. אבל איזו נוסחא זאת? נוסחא ל"ה, זאת אומרת שיש ארבעים כתבי יד והוא בחר לו דוקא את הנוסחא שלושים וחמש כי היא מתאימה לו, "גמר לה לה מאשה" (מה הכוונה? בגמרא (חגיגה דף ד' ע"א) כתוב שעבד כנעני שנקנה לעבד דינו כמו אשה שפוטו ממצות עשה שהזמן גרמא, ומאיפה לומדים את זה? בעבד נאמר "או חופשה לא ניתן לה" (ויקרא י"ט כ') ובאשה נאמר "וכתב לה" (דברים כ"ד א'), וזה גמר "לה לה" מאשה), כי זו גירסא ל"ה שלושים וחמש... מה קרה לך? הרי בכל הספרים כתוב ככה וא"כ למה תבחר דוקא את הגירסא המשובשת? ואח"כ ירדו עליו ואחד אמר: "זו חופצה להגיה בשירו של בן גבירול", אמרתי לו: זאת לא חופצה אלא זאת אמת לאמיתה, והבאתי לו דוגמאות רבות שאבן עזרא ורש"י הגיהו בזה (עיי' אור תורה אלול תשס"ו סימן קל"ה).

24. ואמנם היום הם לא קוראים אותם אבל יש מעטים (אולי באצקוביץ') שקוראים אותם. היה שם חכם **רבי דוד אורדנטליץ** שפעם כתב חוברת (וראית אותה לפני כמה שנים בבית חולים) והוא אומר שם: אנחנו שומרים על מנהגי אשכנז כי הם נשתכחו. ויש עוד חכם אחד שמחבב את מנהגי אשכנז וזה **ד"ר רוטשילד** (ויש לו ספרים מוגהים על ידי רבי וולף הידיעה), והם קוראים פיוטי הקלירי גם בארבע שבתות שקלים זכור פרה וכו'. ויש דבר מיוחד בשבת שקלים, שהפייטן הזה רבי אלעזר הקלירי לקח את כל המלים של החשבונות, "אז ראית וספרת המשובשת" ואח"כ ירדו עליו ואחד אמר: "זו חופצה להגיה בשירו של בן גבירול", ויש שם חשבונות וכלת ושקלת ומדדת ועשית" וכו' מעל שלושים מלים, תקראו את זה. ויש שם חשבונות שהחזו יאיר (שר"ת חוט השני ר"ס צ"ח) כתב: "מאד עמקו מחשבותי", ואני טרחתי לפרש אותם, וכתבתי בסנסן לילאיר (מהדור"ח חלק השו"ת סימן א'): "ונהנה פתרנו חידותיו בס"ד".

היו נכונים ליום השלישי

גדול יהיה המעמד

פרטים בעמודים הבאים

זכוכות!
עוד 500 אנשים יזכו ללמוד ב"בית נאמן"

בתדומה של 260 ₪ הנך זוכה להיות שותף בהפצה של 500 עלוני "בית נאמן"

בתדומה של 520 ₪ הנך זכאי להנציח שם לבונה, להצלחה ולעילוי נשמת

לפרטים ותדומות
052-7130554 | 08-6727523
http://yhr.vp4.me/new
או באתר:

התורה והברכה
לידינו אוהב תורה ולומדיה
רפאל עגיב הי"ו
ידיד המרכז הארצי לקרקעות

המרכז הארצי לקרקעות
התקנה בקרקע בטבת

רצוה לזכות במצות ישוב הארץ
ברוחה כלכלית
חייג עכשיו *4939*
בהצלחה
הרב הנאמן כהן

שידוכים לאלמנים/ות וגרושים/ות

מיזם חדשני ומדפכני למציאת השידוך המתאים בדבר הקלה והמהירה ביותר.

בשורות טובות
מיהו להרשם:
052-7116592

שעות מענה טלפוני: ימים א'-ה' 15:00-21:00
בוקר 10:00-12:00 ערב

הילולא
של הגאון הקדוש הרב
כלפון משה הכהן

מנדולי רבני תוניסיה ושימש כרבה הראשי של ג'רבה
יום ראשון בערב - אור ל"ח טבת
15.01.2017

"באולם אירועים" באבד - טרייפוס
רחוב בעל השאלות 23 - (פינת רחוב הרב ריינס)

גבעת שאול - ירושלים
סעודת מצווה עם דברי תורה חסידות, מיקסול, סוכה
השקט פני התיכונים על מידת ראי כלפון משה הכהן זצ"ל - "ידיד חסיד"

בהשתתפות
גבדו של הצדיק: הרב שלום הכהן שליט"א
רב אזורי כרמל אזורית שפיר

מ- 19:00 כניסה חינם - תיק: 054-786-98-71
גברים ונשים בהפרדה מלאה - הציבור מוזמן

רביד הזהב

סיפור עלילתי סוחף בעל רקע אמיתי מתקופת השואה בתוניסיה.

הנאה סוחפת לכל המשפחה!!!

האיב הספר מתחמם על אדמת תוניסיה. סמלית הקהילה ובאופן רבי כלפון משה הכהן יושבים בסביבת אבלי לא יושבים את החלומות

דברים מתוך מכתב של מרן ראש הישיבה הרב מאיר מאוז הי"ו

"ישר כח לידידנו... על ספרו החשוב והיקר "רביד הזהב" על קורות יהדות ג'רבה במאה האחרונה. והנני מעיד שכל הסיפורים בספר זה על הרבנים מקוריים ואמיתיים... וישארו לדורות הבאים"

קומיקס

קולנוס

טל' להזמנות - 07-22-44-1670

זה רבי אלעזר בנו של רבי שמעון בר יוחאי "ודבר ה' בפיהם אמת", כי ככה גילו גורי האר"י (שמוכנים במדק קציעה סי' ק"ב) **נשמתו של הקלירי היתה נשמתו של רבי אלעזר ברבי שמעון**. אבל אם היא היתה נשמתו זאת אומרת שזה לא הוא עצמו, אז מה זה "ודבר ה' בפיהם אמת"? אלא שהחיד"א היה עדין נפש מיוחד במינו ולא רצה לומר שהתוספות טעו כי הוא לא יכתוב מלה נגד התוספות, ולכן כתב "ודבר ה' בפיהם אמת" כלומר שיכול להיות שזו הנשמה שלו, וא"כ אין קושיא יותר.

ראיה נוספת מדברי רב נטרונאי גאון

כו. ויש לי עוד הוכחה לדבר הזה, יש תשובת רב נטרונאי גאון (ש"ת) הגאונים חמדה גנוזה סימן נ) שכתוב שם שאסור לומר את הפיוט "ובהקבץ בתולות", ומי שאומר את זה מלמדים אותו שלא יאמר את זה. מה הפיוט הזה? הוא אחד הפיוטים של הקלירי (ומופיע בספר "אוצר התפלות" של האשכנזים, וכתוב שם במפורש שזה מרבי אלעזר הקלירי). וזה פיוט על הפסוק "ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות, וישם כתר מלכות בראשה וימליכה תחת ושת" (אסתר ב' י"ז), ויש בפסוק הזה תשע עשרה מלים אז על כל מלה הוא מחבר אותה לברכה בתפלת העמידה. ולמשל כשאתה אומר מלך עוזר ומושיע ומגן תאמר "ויאהב" ברוך אתה ה' מגן אברהם, ואח"כ מצמיח ישועה תאמר "המלך", וכן על זו הדרך. אבל מה זה שייך בשלוש ברכות ראשונות בתפלה להכניס "ויאהב המלך את אסתר"? ולכן רב נטרונאי גאון אמר שלא להגיד את זה. ואם באמת המחבר היה תנא יתכן שהגאון יאמר לא לקרוא פיוט של תנא? אלא ודאי שהוא לא היה תנא אלא מאוחר יותר בזמן הגאונים, ולכן רב נטרונאי ראה את הפיוט הזה ואמר לא להגיד אותו. וזו הוכחה ברורה (ולא כתבו אותה).

"ויקרא בשם ה'"

כו. בקריאת התורה בתענית אומרים: "וירד ה' בענן ויתייצב עמו שם ויקרא בשם ה'" (שמות ל"ד ה'). ויש הבדל בין "ויקרא בשם ה'" שנאמר כאן ובין "ויקרא בשם ה'" שנאמר באברהם אבינו שכתוב "ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה'" (בראשית י"ב ח'), כי באברהם אבינו תיבת "ויקרא" היא בטרחה ותיבת "בשם" היא במאריך, למה? כי הכוונה שאברהם אבינו הכריז בשם ה'²⁵, ואילו כאן הטעמים הפוך, תיבת "ויקרא" במאריך ותיבת "בשם" היא בטרחה, למה? כי הכוונה שה' קרא בשם ה'²⁶. וזה הנוסח הנכון, ולכן מי שמבלבל בין מאריך לטרחה גוערים בו על זה. ואם הוא מחליף בתפלה אולי נאמר שיש לו על מי לסמוך, אבל בקריאת התורה צריך להיות מאריך וטרחה בדיוק, לא להחליף מאריך בטרחה ולא טרחה במאריך²⁷. ולא רק שהטעמים שונים אלא גם הב"ת רפויה או גדושה,

25. וכל מקום שהיה אברהם אבינו הולך היה אומר להם: תדעו שיש בורא לעולם, תפסיקו את השגעונות שלכם, תפסיקו לומר שהיה המפץ הגדול, תנפצו את המוח שלכם. אין אומר רבי יהודה הלוי? "שרשם קצץ, ופרים רצץ, ופטיש מפוצץ, שלח באלילים. וידעו רחוקים, כי צבא שחקים, בפני יצוקים, איש לא נעדר". ויש לו פיוטים כ"כ יפים שאתה רואה את האמונה בוקעת מהלב, אבל היום בעוונות "אבדה האמונה ונכרתה מפייהם" (ירמיה' כ"ח), ויש אחד מאמין ב"רבי" ואחד מאמין ב"בבא" וכו', אבל אל תשתגע קודם כל תאמין בקב"ה ומתוך זה תכבד את החכמים והרבנים, וכי במה שאומר הרבי אתה מאמין ובמה שאומר הקב"ה אתה לא מאמין?! לא ככה צריך להיות.

26. ויש אומרים שגם כאן אפשר לפרש אחרת, ומצאו לזה ראיה מהתרגום שכתוב שם "ויקרא בשמא דה'". ויכול להיות שהתרגום לא מדויק, אבל יש לנו הוכחה ברורה שהפירוש הנכון הוא "ויקרא" במאריך, כי מי קרא בשם? הקב"ה, מניין לנו? לפני כן בפרשת כי תשא כתוב "ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך" (שמות ל"ג ט'), מי אומר וקראתי בשם ה'? הקב"ה, וא"כ אי אפשר לומר כאן "ויקרא בשם ה'" המלה "ויקרא" בטרחה, כי אם תאמר ככה יוצא שמשם קרא בשם ה' ולא ה' קרא, שהרי כתוב "וירד ה' בענן ויתייצב עמו שם" וזה מדבר על משה רבנו ואח"כ כתוב "ויקרא בשם ה'", ובאמת זה לא ככה אלא ה' בעצמו קרא בשם ה'.

27. ולפעמים הטעמים צריכים להיות שונים ע"פ הגמרא, אבל לא משנים ממה שכתוב בטעמים שלנו כי הם נמסרו מדורי דורות, ואם כל אחד יעשה פלפול אוי ואבוי לנו. למשל יש פסוק: **"לא תטע לך אשורה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך אשור תעשה לך"** (דברים ט"ז כ"א), בילדותי קם אחד ושאל את הרב והוא הסתבך, שאל אותו: מה זה לא תטע לך אשורה אצל המזבח? וכי חוץ למזבח מותר לנטוע אשורה? הרב אמר לו: הכוונה שאם יש לך מזבח אל תטע אשורה, כי איך תעשה דבר כזה?! אבל אח"כ ראיתי בבבלי יוסף (ח"מ סי' שמיבי גמרא (תמיד כ"ח ע"ב) שהפירוש של הפסוק הוא ככה: לא תטע לך אשורה בכל מקום, כל עץ אסור אצל המזבח. וא"כ זה לא כמו שהטעמים. אבל בקריאה בתורה קוראים כמו הטעמים. ויש עוד פסוק אחר כזה: **"ואתה קח לך בשמים ראש מר דרוך חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמישים ומאתים"** (שמות ל"ח כ"ג), מה זה מחציתו? מחציתו של ה"מר דרוך", כלומר "מר דרוך" זה חמש מאות ו"קנמן בשם" זה חצי ממר דרוך שזה מאתיים חמישים, וככה זה לפי הטעמים. קנמן בשם" זה מאריך ו"מחציתו" זה טרחה, ומשמע שהקנמן בשם זה מחציתו של המר דרוך. אבל הגמרא (כריתות ה' ע"א) לא מפרשת ככה, אלא "וקנמן בשם חצי חמישים ומאתים" כלומר שכולו חמש מאות, וא"כ הטעמים צריכים

להשלים מאה ברכות כי בתעניות קשה להשלים. ואמנם אפשר להשלים בלילה אבל נהגו ככה. ואיזה תפלין מניחים? תפלין של רש"י ולא של רבנו תם, כי אנחנו צריכים מאה ברכות והרי לא מברכים על תפלין של רבנו תם, לכן מניחים תפלין של רש"י ואז יש לך ברכה על הטלית וברכה על התפלין. ואחינו האשכנזים יש להם שלש ברכות: על הטלית ועל תפלין של יד ועל תפלין של ראש, והעיקר להגיע למאה ברכות. ובעז"ה שנזכה לגאולה השלימה נברך לא מאה ברכות אלא אלף ברכות על הנסים ועל הנפלאות שעשית לנו הקדוש ברוך הוא, אמן ואמן.

מי שברך אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את כל המשתתפים בשיעור בין בשמיעה ובין בראיה ובין מתוך העלון "בית נאמן", שיהיה לכם כל טוב, ושנזכה לגאולה שלימה ובריאות איתנה והצלחה רבה, אורך ימים ושנות חיים, וכן יהי רצון ונאמר אמן.

כי כשאתה קורא בפרשת לך לך אצל אברהם אבינו שתיבת "ויקרא" בטרחה אז תיבת "בשם" הבי"ת דגושה, אבל כשאתה קורא כאן בפסל לך שתיבת "ויקרא" במאריך אז תיבת "בשם" הבי"ת רפויה.

תפלין במנחה של התענית

כה. במנחה צריכים להניח טלית ותפלין. ככה כתוב בבית יוסף (סימן מ"ו), וזה כדי

להיות אחרת: "וקנמן בשם" בטרחה ולא במאריך ואח"כ "מחציתו חמשים ומאתים". אבל יש ירושלמי (שקלים פ"ו ה"א) שמפרש באמת כמו הטעמים שקנמן בשם הוא חצי ממר דרור והוא חמשים ומאתים ולא חמש מאות. והרב תורה תמימה העיר בזה (בפסוק שם) שלפירוש הגמרא הטעמים לא מתאימים וע"פ הירושלמי הטעמים מתאימים. ויש אומרים שהטעמים חוברו בארץ ישראל על ידי חכמי טבריה, וא"כ הם פירשו את הפסוק כמו הירושלמי. ולפי הגמרא שלנו קשה, שא"כ צריך לומר "חמש מאות" ולמה כתוב "חמשים ומאתים"? אלא הגמרא אומרת שהכוונה שישקלו אותו פעמיים וכל פעם יוסיף קצת במשקל, כי אתה לא שוקל בדיוק אז תוסיף קצת.

לעילוי נשמת
מזל (מינושה)
בת חנה ז"ל
לביית **בוכריס**
נלב"ע כ"א טבת
תשע"ד

לעילוי נשמת
האשה הכשרה
אסתר איתנה
בת שרה ז"ל

לרפואת
רבקה חיה
בת חניה
אסנת

לרפואת
יוסף חי כהן
בן מסעודה

לרפואת
חולן אברהם
שבירה בן
שליה לביית
חדאד פניש

להצלחת
עמוס
בוקריס
ובני משפחתו

לרפואת
חנה
בת ורד

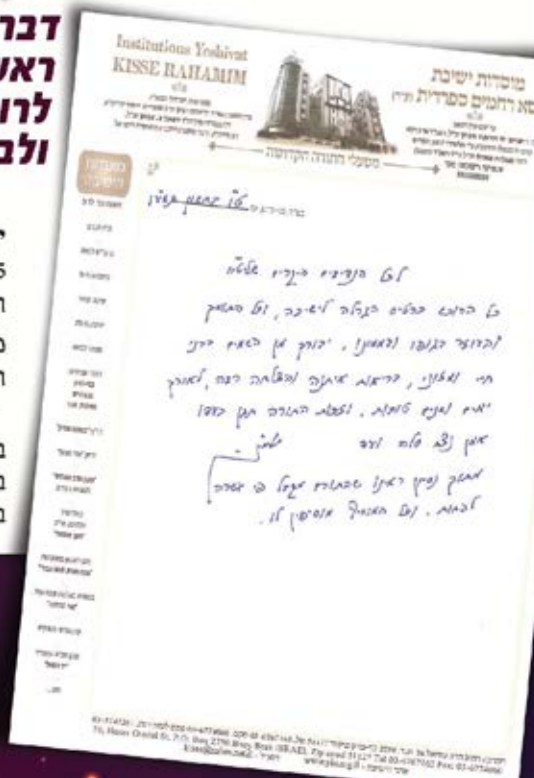
היילולא דצדיקייא

וישמור- שישמור לך על הדברים האלה, יהיה לך נחת מהילדים, יהיה לך עושר.
"יאר ה' פניו אליך ויחנך" יהיה לך מאור פנים ויחנך-ה' יתן לך חן, יתן לך אהבה, יתן לך חידושים במתנה - חנים.
"ישא ה' פניו אליך" - יש שם שלשה פירושים. (א), יש בגמ', ישא ה'- יעשה לך פרוטקציה. האם לא מגיע לציבור היקר הזה שבא מרחבי הארץ באלפיו, לא מגיע להם פרוטקציה?! (ב), רשב"ם רש"י ותוס' פירשו, פניו - לשון כעס, שאם ח"ו יש איזה כעס עליך ב"מ, ה' יוריד ממך את הכעס. "וישם לך שלום" (ג) מפרש הרמב"ם, שה' יסתכל עליך באופן מיוחד לטובה.

(מתוך דברי מרן ראש הישיבה שליט"א בהילולא אשתקד)

אין דבר שלא רמוז בתורה. הכרטיס הגרלה שלנו כתוב בתורה, לא תאמינו, הנה כתוב בתורה "כה תברכו את בני ישראל אמור להם". כה-כרטיס הגרלה כה, זה 25, כפול שם הוי"ה - 26 = 650 זה המספר של הכרטיס 650 ש.
מי שמסייע לשיבה ולווקח כרטיס הגרלה, התורה מבטיחה לו כמה ברכות:
"יברכך ה' וישמורך" במה יברכך- בכל-בתורה, בחכמה, בבריאות, בעושר בנדיבות, בשמחת חיים, בשלות הנפש, ישוב הדעת, בנים טובים.

דברי מרן ראש הישיבה לרוכשי הכרטיסים ולבאי ההילולא:

לרכישת הכרטיסים!
1700-50-51-52

להשאר את הודעה לתרומות
עבור העלון ולמידע: **0795124468**
או באתר: <http://yhr.vp4.me/new>

ניתן לצפות בשיעור השבועי
בשידור ישיר באתר: **ykr.org.il**
לדעת כל גדולי הדור, החזקת אינטרנט מסוכנת לך ולבני ביתך. אתר השיבה נועד לקרוב רחוקים או למחזיקי אינטרנט חסום כהלכה לצרכי עבודה ובאישור רב!

לחסינות, להפצה, לשאלות, להנצחות ולקבלת העלון
ניתן לפנות למייל: **baitheman@gmail.com**
לטלפון: **052-7130554 | 052-7159826**

של רבותינו הקדושים:

**מרכז הירידים
גני התערוכה**
ביתן 2 - דרך שדרות רוטק 101
תל אביב

**ההילולא תיעוד "א"ה
ביום שלישי י"ט
בעבת התשע"ז**
בשעות 18:00 - בערב
(17.1.2017)

[illegible][illegible]

ההגרלה 2 הזכויות הכישיטיות ועוד פרסים יקרי ערך

הזוכה הראשון	100,000 ש"ח	הזוכה השני	50,000 ש"ח	הזוכה השלישי	25,000 ש"ח
הזוכה הרביעי	10,000 ש"ח	הזוכה החמישי	5,000 ש"ח	הזוכה השישי	2,500 ש"ח
הזוכה השביעי	1,000 ש"ח	הזוכה השמיני	500 ש"ח	הזוכה התשיעי	250 ש"ח
הזוכה העשירי	100 ש"ח	הזוכה האחד עשר	50 ש"ח	הזוכה השנים עשר	25 ש"ח

הזוכה השלישי: 25,000 ש"ח

הזוכה הרביעי: 10,000 ש"ח

הזוכה החמישי: 5,000 ש"ח

הזוכה השישי: 2,500 ש"ח

הזוכה השביעי: 1,000 ש"ח

הזוכה השמיני: 500 ש"ח

הזוכה התשיעי: 250 ש"ח

הזוכה העשירי: 100 ש"ח

הזוכה האחד עשר: 50 ש"ח

הזוכה השנים עשר: 25 ש"ח

מוסדות ישיבת "כסא רעים" ספרדית
מחזור דוד רעז סטודנט 26 דרך קול ת"ו 2790 סמלס 02-6272643

[illegible]

**ב-6 זכיות
בכרטיס אחד!**

זכות

תינוקות של בית רבן בחורים עמלי תורה
ואברכים מוסרי נפש, בעשרות מוסדות בחבי הארץ

הצרכים והמטרות
הקונקרטיים

במודל דירת 5 חדרים
בשווי 100.000 ש"ח

[illegible]

לכבוד של תורה...

ההילולא במספרים: 5.5 מטר גובה הבמה
 50 משאיות משונעות את כל תכולת
 האולם | מאות רבים מכל רחבי העולם
 היהודי | 250 מלצרים | 300 אנשי צוות
 550 שולחנות | 2,500 מ"ר מסכים
 3,000 בקבוקי שתייה | 5,000 ספרי
 "אצרותינו" - על חומש שמות | 10,000
 כוסות זכוכית | 12,000 ערכות | 14,000
 לחמניות | 25,000 צלחות | 100,000
 ש"ח שווי הרכבים שמוגדלים | 100,000
 ש"ח שווי הקרקע שמוגדלת | 300,000
 דפי מידע ועוד... ועוד... ועוד... בפ"י

ו!ות.וא.זכ.וא.וא.וא.

ההשתתפות במעמד הילולא:

הדפסת 100,000 עלונים בחסות: "קרן ירושלים המאוחדת"

התמונות
 מההילולא
 אשתקד!

